

rerum, si oculis integritas desit: ita etiam Deus, qui nusquam deest, frustra pollutis animis praesens est, quem videre mentis caecitas non potest.

XII.

S. HIERONIMUS.

DE S. HILARIONIS EREMITAE VITA.

(OPERUM VOL. II, P. 13 SEQQ.)

PROLOGUS.

1. Scripturus Vitam beati Hilarionis, habitatorem ejus invoco Spiritu Sanctum; ut qui illi virtutes largitus est, mihi ad narrandas eas sermonem tribuat, ut facta dictis exaequentur (1). Eorum enim qui

[1] De Sallustio, qui in generalibus considerationibus, ad conspirationis Catilinae his-

toriam, praesidentibus ait: (cap. 3): Impri-
mis arduum videtur, res gestas scribere:
primum quod facta dictis exaequanda sunt.
fecerit, virtus, ut ait Crispus (2) tanta ha-
betur, quantum eam verbis potuere extol-
lere praeciara ingenia. Alexander Magnus
Macedo, quem vel arietem, vel pardam, vel
hircum caprarum Daniel (3) vocat. cum ad
Achillis tumulum pervenisset, "Felicem te
(4), ait, juvenis, qui magno fruaris praeco-
ne meritorum!" Homerum videlicet signi-

[2] Ipso opere cap. 8.

[3] Cap. 8 v. 4. 5.

[4] Felicem te, (a) juvenis, plus ex-
presivum est, quam vocativ. à Cicerone in
sermocinatione pro Archia poeta dictum,
cap. 10: O fortunate adolescens, qui tuae
virtutis Homerum praeconem invenisti!
Acusativ. in exclamatione, animam loquentis,
plus minusve commotam, semper indicat.

ficans. Porro mihi tanti ac talis viri conversatio vitæque dicenda est, ut Homerus quoque, si adesset, vel invideret materiae, vel succumberet. Quamquam enim sanctus Epiphanius, Salaminae Cypri episcopus, qui cum Hilarione plurimum versatus est, laudem ejus brevi epistola scripserit, quæ vulgo legitur; tamen aliud est locis communibus laudare defunctum, aliud defuncti proprias narrare virtutes. Unde et nos favore magis illius, quam injuria, coeptum ab eo opus aggredientes; maledicorum voces contemnimus: qui olim detrahentes Paulo meo (5), nunc forte detrahen et Hilarioni: illum solitudinis calumpniati (6),

[5] Meo, S. Paulum eremitam, cujus vitam, jam in 1° tomo hujus operis dedimus.

[6] Verbum calumpniari, hic pro accusare ponitur. significationis suæ ratione, injus te accusare.

huic objicientes frequentiam: ut qui semper latuit, non fuisse; qui a multis visus est, vilis existimetur. Fecerunt hoc et majores eorum quondam Pharisei, quibus nec Joannis eremus ac jejunium, nec Domini Salvatoris turbae (7), cibi potusque placuerunt. Verum destinato operi imponam manum, et Scyllaeos canes (8) obturata aure transibo.

INCIPIIT VITA.

S. Hilarionis, origo et infantia.

2. Hilarion ortus vico Tabaths, qui cir-

[7] Populum, quem D. N. J. ad descendendum querebat.

[8] Canes furibundi, quos de corpore Scylla prodiverunt. Scylla quodam monstrum erat, quod favella in freto Siciliae ponit. Obturata aure transibo. Sicut Ulysses transire facit suos sodales regionem sirenarum, proximus Scyllae.

eiter quinque millia a Gaza (9) urbe Palaestinae ad austrum situs est, cum haberet parentes idolis deditos, rosa (ut dicitur) de spinis floruit. A quibus missus Alexandriam, grammatico (10) traditus est; ibique, quantum illa patiebatur aetas, magna ingenii et morum documenta praebuit; in brevi (11) caroso mibus, et loquendi arte guarus. Quodque his majus est omnibus, credens in Dominum Jesum, non circi furoribus, non arenae sanguine, non theatris luxuria delectabatur; sed tota illi voluptas in Ecclesiae erat congregatione.

[9] *Usque nunc, Ghazzah.*

[10] *Grammaticum est, eum qui nunc Rhetoricae magistrum appellamus.*

[11] *Brevi, sine propositione melius est.*

Resolutio quam habet, in quindecim suae aetatis annos, S. Antonium immittandi. Locum ubi solitarius remansit.

3. Audiens autem tunc celebre nomen Antonii, quod per omnes Aegypti populos ferebatur, insensus vicendi ejus studio, perrexit ad eremum. Et statim ut eum vidit, mutato pristino habitu, tribus fere mensibus juxta eum mansit, contemplans ordinem vitae ejus morumque gravitatem: quam creber in oratione, quam humilis in susceptis fratribus, severus in corripendis, alacer in exortandis esset; et ut continentiam, cibique ejus asperitatem nulla unquam infirmitas frangeret. Porro frequentiam eorum, qui ad eum ob varias passiones aut impetus daemonum concurrebant, ultra non ferens; nec congruum esse ducens, pati in eremo populos civitatum; sic

que sibi magis incipiendum esse (12), ut coepisset Antonius; illam quasi virum fortem victoriae praemia accipere, se necdum militare coepisse: reversus est cum quibusdam monachis ad patriam; et parentibus jam defunctis, partem substantiae (13) fratribus, partem pauperibus largitus est, nihil sibi omnino reservans, et timens illud de Actibus Apostolorum (14) Ananiae et Sapphirae vel exemplum vel supplicium, maximeque Domini memor dicentis (15), *Qui non renuntiaverit omnibus quae habet, non potest meus esse discipulus*. Erat autem tunc annorum quindecim. Sic nudus et armatus in Christo, solitudinem, quae in

[12] *Repete, Ducens.*

[13] *Substantiae, verbum juridicum: habere bona.*

[14] *Cap. V. 1 et seq.*

[15] *Luc. XIV, 33.*

septimo milliario a Majona (16), Gazae emporio, per littus eustibus Ægyptum ad laevam flectitur, ingressus est. Cūnque essent cruenta latrocinii loca, et propinqui amicique ejus imminens periculum denuntiarent, contempsit mortem, ut mortem evaderet.

Corporis sui conspectio, lobores suos sustinet, et a demone frustra flagelatur.

4. Mirabantur omnes animum; mirabantur aetatem, nisi quod flamma quaedam et scintillae fidei in oculis relucebant. Læves erant genae, delicatum corpus et tenue, et ad omnem injuriam impatiens (17), quod levi vel frigore vel aestu posset affligi. Igi-

[16] *Majona, post nominatam, Constantia.*

[17] *Injuriæ impatiens, cum genitivæ alia constructio etiam bona est.*

tur sacco tantum membra coopertus, et pelliceum habens ependyten (18), quem illi beatus Antonius proficiscenti dederat, sanguineque rusticum, inter mare et palulem (19), vasta et terribili solitudine fruebatur, quindecim tantum caricas post solis occasum comedens, et quia regio latrociniis infamis erat, nunquam in eodem loco mansitans. Quid facere diabolus? quo se verteret? Qui gloriabatur ante, dicens (20), *In coelum ascendam, super sidera coeli ponam thronum meum, et ero similis Altissimo*, cernebat se hinc a puero, et prius ab eo calcatum fuisse, quam per aetatem peccare potuisset.

[18] Verbum grecum, quod Tertullianus vertit, per superinumentum. Id ut cellulae locum, ubi Sanctus morabat, videas.

[19] Inter mare et paludem, vid. cap.

[20] Isaï XIV, 13 et 14.

Tentationum tempus pervenit; et per continuatam sui corporis mortificationem, eas vincit.

5. Titillabat itaque sensus ejus, et pubescenti corpori solita voluptatum incendia suggerebat. Cogebatur tirunculus Christi cogitare quod nesciebat, et ejus rei animo pompam (21) volvere, cujus experimenta non noverat. Iratus itaque sibi, et pectus pugnis verberans (quasi cogitationes caede (22) manus posset excludere), "Ego, inquit, acelle (23), faciam, ut non calcitres: nec te hordeo alam, sed paleis. Fame te

[21] Pompa, vanum attractivum.

[22] Cuede, pro vehementi pulsu.

[23] S. Paulus corpus designat, per idem terminum, ut in hoc versiculo:

Si fortis anima. mortificans asinum suum.

conficiam et siti; gravi onerabo pondere; per aestus indagabo (24) et frigora, ut cibum potius quam lasciviam cogites." Herbarum ergo succo et paucis caricis post tri-
duum vel quatrimum deficientem animam sustentabat, orans frequenter et psallens, et rastro humum fodiens; ut jejuniorum laborem labor operis duplicaret. S. mulque fiscellas junco texens, aemulabat in Ægyptiorum monachorum disciplinam, et Apostoli sententiam, discentis (25), *Qui autem non operatur, non manducet*: sic attenuatus, et in tantum exeso corpore, ut ossibus vix haereret.

[24] *Indagabo (te) non te desseram, post te ambulabo, ubicumque te sequor, aliquando intelligitur, tecum.*

[25] *II Thessal III, 10.*

Demonum ludibria, per Christi crucem et ejus invocationem, dissipantur.

6. Quadam nocte, infantum coepit audire vagitus, balatus pecorum, mugitus bonum, planctum quasi mulierularum, leonum rugitus, murmur exercitus, et prorsus variarum portenta vocum, ut ante sonitu quam aspectu territus sederet. Intellexit daemonum ludibria; et provolutus ginibus, Christi crucem cignavit in fronte: talique armatus, jacens fortius proeliabatur; quodammodo videre desiderans, quos horrebat audire, et sollicitis oculis huc illucque circumspiciens: cum interim ex improvise, splendente luna, cernit rhedam ferventibus equis super se irruere; cumque inclamasset Jesum, ante oculos ejus, repentino terrae hiatu, pompa omnis absorpta est. Tunc ille ait: *Equum et ascensorem projecit*

in mare (26); et, *Hi in curribus, et hi in equis: nos autem in nomine Dei nostri magnificabimur* [27].

Insidiarum multitudinem, quam demon continue ei tetendit.

7. Multæ sunt tentationes ejus, et die noctuque variae daemonum insidiae: quas si omnes narrare velim, modum excedam voluminis. Quoties esurienti larguissimæ apparuere dapes? Interdum orantem lupus ululans, et vulpecula ganniens transiit, pællentique gladiatorum pugna spectaculum præbuit: et unus quasi interfectus, et ante pedes ejus corruens, sepulturam rogavit.

[26] *Verba desumpta ex cant. Moise. Exod. XV, 1.*

[27] *Psalm. XVI, 18.*

Probatio, quam humiliter per distractionem quamdam, in oratione habet.

8. Oravit semel (28) fixo in terram capite, et ut natura fert hominum, abducta ab oratione mens nescio quid aliud cogitabat: insiliit dorso ejus agitator, et latera calcibus, cervicem flagello verberans, "Eia, inquit, cur dormitas?" cachinasque desuper, cum defecisset, an hordeum vellet accipere, sciscitabatur.

Sua cellula.

9. Igitur a sexto decimo usque ad vicesimum suae aetatis annum, aestus et pluvias brevi tuguriunculo declinavit, quod junco et carice texerat; exstructa deinceps brevi cellula, quae usque hodie permanet, altitudine pedum quinque, hoc est staturâ

[28] *Semel, id est, dies, quod in diebus latinitatis classicae ignotum erat.*

suà (29) humiliore, porro longitudine paulo ampliore, quam ejus corpusculum patiebatur, ut sepulcrum potius, quam domum crederes.

Ejus vestimenta.

10. Capillum semel in anno die Paschae totondit: super nudam humum stratumque junceum usque ad mortem cubavit, saccum, quo semel fuerat indutus, nunquam lavans; et superfluum esse dicens, munditias in cilicio quaerere. Nec mutavit alteram tunicam (30), nisi cum prior penitus scissat esset. Scripturas quoque

[29] *Ablativ. de humiliore, comparat dependens,*

[30] *S. Ieronimus, simpliciter dicere potuit; nec mutavit tunicam, de syllepse usus est, verbum haberet quod in sensu de mutavit, est synonymum de sumpsit alteram.*

sanctas memoriter tenens, post orationes et psalmos quasi Deo praesente, recitabat. Et quia longum est per diversa tempora carptim ascensus (31) ejus edicere, comprehendam breviter, ante lectoris oculos vitam ejus pariter (32) exponens; et deinceps ad narrandi ordinem regrediar.

Alimonia.

11. A vicesimo primo anno usque ad vicesimum septimum, tribus annis dimidium lentis sextarium madefactum aqua frigida comedit, et aliis tribus panem aridum cum sale et aqua. Porro a vicesimo septimo usque ad tricesimum, herbis agrestibus, et virgultorum quorundam radicibus crudis

[31] *Elevatio per gradus, et gradus per quos succesive transit, et in perfectionem pervenit.*

[32] *Similiter, per nunc.*

sustentatus est. A tricesimo autem primo usque ad tricesimum quintum, sex uncias hordaecei panis, et coctum modice olus absque oleo in cibo habuit. Sentiens autem caligare oculos suos, et totum corpus impetigine et pumicea quadam scabredine contrahi, ad superiorem victum adiecit oleum: et usque ad sexagesimum tertium vitae suae annum hoc continentiae cucurrit gradu, nihil extrinsecus aut pomorum, aut leguminis, aut cuius libet rei gustans. Inde cum se videret corpore defatigatum, et propinquam putaret imminere mortem, a sexagesimo quarto anno usque ad octogesimum pane abstinuit, incredibile fervore mentis, ut eo tempore quasi novus accederet ad servitatem Domini, quo ceteri solent remissius vivere. Fiebat autem ei de farina et comminuto olere sorbitiuncula, cibo et potu vix quinque uncias appendentibus: sicque complens ordinem vitae, nunquam

ante solis occasum, nec in diebus festis, nec in gravissima valetudine, solvit jejunium. Sed jam tempus est ut ad ordinem revertamur.

Per noctem unam totam, latrones Sancti cellulam quaerunt, et non inveniunt. Clara luce facta, viriliter respondit ipsis.

12. Cum habitare adhuc in tuguriolo, annos natus decem et octo, latrones ad eum nocte venerunt, vel aestimantes habere⁽³³⁾ aliquid quod tollereut, vel in contemptum sui reputantes fieri, si puer solitarius eorum impetus non pertimesceret. Itaque inter mare et paludem a vespere usque ad solis ortum discurrentes, nunquam locum cubilis ejus invenire potuerunt. Porro clara luce reperto puero, quasi per jocum, "Quid, inquit, faceres, si latrones ad te

[33] Habere (eum) aliquid...

venirent?" Quibus ille respondit: "Nudus latrones non timet." Et illi, "Certe, aiunt, occidi potes." — "Possum, inquit, possum: et ideo latrones non timeo, quia mori paratus sum." Tunc admirati constantiam ejus et fidem, confessi sunt noctis errorem (34), caecatosque oculos, correctorem deinceps vitam pollicentes.

S. Hilarion, cuidam sterili mulieri, quam apud eum desperatio duxerat, curationem facit. Hoc est primum illius miraculorum.

13. Viginti et duos jam in solitudine habebat annos, fama tantum notus omni-

[34] Error pro erratio, vagatio, ut in error Ulyssis. Judei diem septimum sabbatum apelabant. Dixit enim Justin XXXVI, cap. 2. illa dies famem illis erroremque fuerat, longam suam in decerto remanentiam.

bus, et per totas Palaestinae vulgatus urbes, cum interim mulier quaedam Eleutheropolitana (35), cernens despectui se haberi a viro ob sterilitatem (jam enim per annos quindecim nullos conjugii fructus dederat), prima irrumpere ausa est ad beatum Hilarionem; et nihil tale suspicanti, repente genibus ejus advoluta, "Ignosce, inquit, audaciae, ignosce necessitati meae. Quid avertis oculos? quid rogantem fugis? Noli mulierem aspicere, sed miseram. Hic sexus genuit Salvatorem. Non habent sani opus medico, sed qui male habent (36)." Tandem substitit, et post tantum temporis visa muliere, interrogavit causam adventus ejus ac fletuum. Et postquam didicit, levatis ad

[35] Eleutheropolis, villa graeca de terra judaica ad Oucst Jerusalem, S. Epiphani patria.

[36] Luc. V, 31.

coelum oculis, fidere jussit; eutemque lacrimis prosecutus exacto anno vidit cum filio.

Alia clarior, filiorum cujusdam nobilis mulieris, curatio. Quo miraculo, Gazae operato; habitantes plures, tam de Syria quam de Egypto, Christianos et etiam eremitas, esse resolvuntur.

14. Hoc signorum ejus principium, majus aliud signum novilitavit. Aristaenete Elpidii, qui postea praefectus praetorio fuit, uxor, valde novilis inter suos (37), et inter Christianos nobilior, revertens cum marito et tribus liberis a beato Antonio, Ga-

[37] Nobilis inter suos. *Stat adhuc inter non litera, quae ad Elpidium a Libanio Juliani apost. magistro missa, qua de Aristenete plurimas laudationes facit. n. 131. in collectone J. Wolf.*

zae propter eorum infirmitatem remorata est. Ibi enim sive ob corruptum aerem, sive (ut postea claruit) propter gloriam Hilarionis servi Dei, hemitritaeo pariter arrepti, omnes a medicis desperati sunt. Jacebat ululans mater, et quasi inter triflorum discurrens cadavera, quem prius plageret, nesciebat. Cognito autem quod esset quidam monachus in vicina solitudine, oblita matronalis pompae (tantum se matrem noverat,) vadit comitata (38) ancillis et vernaculis: visque a viro persuasum est, ut asello sedens pergeret. Ad quem cum pervenisset, "Per ego te, ait, Jesum (39) clementissimum Deum nostrum obtestor, per crucem ejus et sanguinem, ut

[38] *Passive sicut in classicis.*

[39] Per ego te Jesum obtestor, quaedam verborum ordo, in talibus phrasibus untata pro, ego te obtestor per Jesum.

reddas mihi tres filios; et glorificetur in urbe gentilium nomen Domini Salvatoris, et ingrediatur servus ejus Gazam, et Marnas (40) currat." Renuente illo, et dicente, nunquam se egressum de cella, nec habere consuetudinem, ut non modo civitatem, sed ne villulam quidem ingrederetur, prostravit se humi crebro clamitans, "Hilarion, serve Christi, redde mihi liberos meos. Quos Antonius tenuit in Ægypto, a te serventur in Syria." Flebant cuncti qui aderant, sed et ipse negans flevit. Qui multa? non prius mulier recessit, quam ille pollicitus est se post solis occasum Gazam introiturum. Quo postquam venit, singulorum lectulos et ardentia membra consignans (41), invocavit

[40] Marnas, nomen unius deorum, paganorum, Gazae adoratus, ubi magnificentum templum, ei erat consecratus.

[41] Signant, indicat, crucis signum.

Jesum. Et, o mira virtus! quasi de tribus fontibus sudor pariter erupit: eadem hora acceperunt cibos, lugentemque matrem cognoscentes, et benedicentes Deum, sancti manus deosculati sunt. Quod postquam auditum est, et longe lateque percrebuit, certatim ad eum de Syria et Ægypto confluebant: ita ut multi crederent in Christum, et se monachos (42) profiterentur. Necdum enim tunc monasteria erant in Palaestina, nec quisquam monachum ante sanctum Hilarionem in Syria noverat. Ille fundator et eruditor hujus conversationis (43) et studii in hac provincia fuit. Habebat Dominus Jesus in Ægypto senem Antonium; habebat in Palaestina Hilarionem juniorem.

[42] Monachos, ermitas.

[43] Conversatio, vitae genus.

Iam decem annis caeca quaedam mulier, sana facta est.

15. Facidia viculus est Rhinocorure (44) urbis Ægypti. De hoc ergo vico decem jam annis caeca mulier adducta est ad beatum Hilarionem: oblataque ei a fratribus (jam enim multi cum eo monachi erant), omnem se substantiam expendisse ait in medicos. Cui respondit: "Si, quae in medicis perdidisti, dedisses pauperibus, curasset te versus medicus Jesus." Clamante autem illa et misericordiam de precante, exspuit in oculos ejus; statimque Salvatoris exemplum (45) virtus eadem prosecuta est.

[44] Rhinococorura vel Rhinocolula, civitas maritima quae est in regionibus Egyptii et Syriae, hodie, El-Atrisch.

[45] Marc. VIII, 23; Joann, IX, 6.

Curatio et convertio aurigae cujusdam.

16. Auriga quoque Gazensis in curru percussus a daemone, totus obrigit; ita ut nec manum agitare, nec cervicem posset reflectere. Delatus ergo in lecto, cum solum linguam moveret ad preces, audit non prius posse sanari, quam crederet in Jesum, et se sponderet arti pristinae renuntiaturum. Credidit, spondit, sanatus est; magisque de animae quam de corporis salute exultavit.

Unus juvenis fortissimus, a demone possessus, terrorem sui, in regionem illam incusserat. S. Hilarion eum a spiritu maligno liberat.

17. Praeterea fortissimus juvenis, nomine Marsitas (46), de territorio Jerosoly-

[46] Aliquibus libris invenitur, Messicas seu Mesitas.

mae, tantum sibi applaudebat in viribus, ut quindecim frumenti modios diu longèque portaret; et hanc haberet palmam fortitudinis suae, si asinos vinceret. Hic afflatus pessimo daemone, non catenas, non compedes, non claustra ostiorum integra patiebatur: multorum nasum et aures morsibus amputaverat: horum pedes, illorum crura fregerat. Tantumque sui terrorem omnibus incusserat, ut oneratus catenis et funibus in diversa nitentium, quasi ferocissimus taurus ad monasterium pertraheretur; quem postquam fratres vidère, perterriti (erat enim mirae magnitudinis) nuntiaverunt patri. Ille sicut sedebat, jussit eum ad se pertrahi, et dimitti. Solutoque, "Inclina, ait, caput, et veni." Tremere ille, et cervicem flectere, nec aspicere contra ausus, omnique ferocitate deposita, pedes coepit sedentis lambere. Adjuratus itaque daemon, et tortus, qui juvenem possederat, septima die egressus est.

Mirabilior alia curatio, alterius a demone possessi. De donis elemosinisque instructio, a S. Hieronimo facta.

18. Sed nec illud tacendum est, quod Orion, vir primarius et ditissimus urbis Aliae (47), quae mari Rubro imminet, a legione possessus daemonum, ad eum ad ductus est. Manus, servix, latera, pedes ferro onerati erant, furorisque saevitiam torvi oculi minabantur. Cùmque deambulare sanctus cum fratribus, et de Scripturis nescio quid interpretaretur, erupit ille de manibus se tenentium; et amplexatus eum post tergum, in sublime levavit. Clamor ortus ab omnibus: timebant enim ne confecta jejuniis membra collideret. Sanctus arridens, "Sinite, inquit, et mihi meum

[47] Alia, vel Alath vel Ailath villa Arabiae Petrae, quae nomen suum dedit Gurgiti ejusdem loci.

palaestritam dimittite." Ac sic reflexa super humeros manu: caput ejus tetigit; apprehensoque crine, ante pedes adduxit: stringens e regione ambas manus ejus, et plantas utroque calcans pede, simulque ingeminans, "Torquere (48), ait, daemonum turba, torquere." Cùmque ille ejularet, et reflexe cervice terram vertice tangeret, "Domine, inquit, Jesu, solve miserum, solve captivum. Ut unum, ita et plures vincere tuum est." Rem loquor inauditam: ex uno hominis ore diversae voces, et quasi confusus populi clamor audiebatur. Curatus itaque et hic, non post multum temporis, cum uxore et liberis venit ad monasterium, plurima, quasi gratiam redditurus, dona afferens. Cui sanctus, "Non legisti, inquit, quid Giezi (49) quid Simon

[48] *Imperativ.*

[49] *Vide IV, Regum V.*

(50) passi sint: quorum alter accepit pretium, alter obtulit: ut ille venderet gratiam Spiritus Sancti, hic mercaretur?" Cùmque Orion flens diceret, "Accipe, et da pauperibus:" respondit: "Tu melius potes tua distribuere, qui per urbes ambulas, et nosti pauperes. Ego qui meo reliqui, cur aliena appetam? Multis nomen pauperum, occasio avaritiae est: misericordia vero artem non habet. Nemo melius erogat, quam qui sibi nihil reservat." Tristi autem et in arenis jacenti, "Noli, inquit, contristari, fili; quod facio pro me, et pro te facio. Si enim haec accepero, et ego offendam Deum, et ad te legio revertatur."

Consanatio cujusdam paralytisi.

19. Quis vero possit silentio praeterire, quod Gazanus Majomites haud longe a mo-

[50] Actuum, VIII.

nasterio ejus, lapides ad aedificandum de ora maris caedens, totus paralyti dissolutus, et ab operis sociis delatus ad sanctum, statim sanus ad opus reversus est? Etenim litus quod Palaestinae Aegyptoque praetenditur, per naturam molle, arenis in saxa durescentibus asperatur, paulatimque cohaerens sibi glaream perdit tactum (51), cum non perdat aspectum.

In solemnibus cursibus Marneae idolo deditis, unius christiani equus cum equo cujusdam pagani in pugnam debent tenebat, scyphus fictilis quo bibere S. consueverat, sufficit, ad nihilum redigere, pagani fascinationes. Die pugnationis, Marnae per christianum devinctum est.

20. Sed et Italicus ejusdem oppidi municeps Christianus, adversus Gazencem

[51] Tectum, (glaræ vel arenarum.

dumvirum, Marnae idolo deditum, Circencis equos nutrebat. Hoc siquidem in Romanis urbibus jam inde servabatur a Romulo, ut propter felicem Sabinarum raptum, Conso, quasi consiliorum deo, quadrigae septeno currat circumitu (52); et equos partis adversae fregisse, victoria sit. Ille itaque, aemulo suo habente maleficum, qui daemonicis quibusdam precantationibus et hujus impelleret equos, et illius conciteret ad cursum, venit ad beatum Hilarionem, et non tam adversarium laedi, quam

[52] Circuitu, id est, circum aram consiliorum de condere, Consulalia de ejus festivitate, à Romulo instituta, juxta Tito Livio. Postea verbum Consus relative ad Concilium utebatur ita ut S. Cyprianus ait: Consus, quem deum fraudis, velut consiliorum deum coli Romulus voluit, POSTQUAM in raptum Sabinarum perfidia provent.